

nauczenie *pasterzy* (zob. KO 10) wraz z odpowiedzialnościami przedstawicieli innych *posług*, zwłaszcza egzegetów i teologów (zob. KO 23), i ogólnie wszystkich członków Ludu Bo ego (zob. KK 12, 35; DA 6).

2.3. Katecheza działaniem eklezjalnym

Katecheza jako posługa słowa dla wychowania w wierze jest z konieczności naznaczona cechami *eklezjalności*, tak w odniesieniu do słowa, jak i do wiary. Istnieje zatem ciła wiła pomiędzy Kościołem a katechezą, i to tak, e ka - dej koncepcji eklezjologicznej odpowiada okrełona wizja katechezy i ka - da forma katechezy zakłada pewną eklezjologię. Można by powiedzieć, analogicznie do znanej zasady okrełającej zwiłek Eucharystii i Kościoła⁶, e je li «Kościół tworzy katechezę», to tak samo jest prawdą, e «katecheza tworzy Kościół».

2.3.1. «KO CIÓŁ TWORZY KATECHEZĘ» (KO CIÓŁ JAKO PODMIOT KATECHEZY)

Jest to teza potwierdzająca *eklezjalny wymiar* katechezy, wymiar istotny, konstytutywny dla jej to samości. Nie można sobie wyobrazić realizacji posługi katechetycznej, która nie odnosiłaby się do Kościoła jako swojego niekwestionowanego podmiotu:

«Katecheza jest ze swej istoty aktem eklezjalnym. Prawdziwym podmiotem katechezy jest Kościół, który kontynuuje posłanie Jezusa Nauczyciela i oświadczony przez Ducha wiłego, został posłany, by być nauczycielem wiary [...]. To przekazywanie Ewangelii jest żywym aktem tradycji kościelnej» (DOK 78).

Odwołanie do Kościoła dotyczy wszystkich konkretnych problemów pojawiających się w posłudze katechetycznej: formacji osób za nią odpowiedzialnych, wyboru treści i metod, sposobów jej realizacji, kryteriów do weryfikacji itp. We wszystkich zadaniach Kościoła katecheza zajmuje miejsce *absolutnie podstawowe* (CT 15), i jest ono rozumiane jako niezwykle zobowiązujące, które obejmuje wiedzę, pozytywne i negatywne, jakie Kościół daje o sobie przez swoje życie i obecność w świecie (zob. RdC 145).

W wymiarze Kościoła lokalnego eklezjalność katechezy wyraża się przede wszystkim w podstawowej trosce *Kościła partykularnego* i *wspólnoty chrześcijańskiej* o jej istnienie i rozwój, gdy to właśnie te podmioty, s pierwszym i naturalnym miejscem katechezy (zob. DOK, cz. V).

2.3.2. «KATECHEZA TWORZY KO CIÓŁ» (KO CIÓŁ JAKO PRZEDMIOT I CEL KATECHEZY)

Działalność katechetyczna nie ogranicza się tylko do troski o wzrost w wierze pojedynczych osób; jej zadaniem jest także ukazywanie *eklezjalnego wy-*

⁶ Przypomnijmy wyrażenie H. DELUBACA: *Kościół realizuje Eucharystię, ale tak e Eucharystia realizuje Kościół*: w: *Méditation sur l'Eglise*, Aubier, Paris 1953, s. 113 [tłum. pol. *Medytacje o Kościele*, Kraków 1997, s. 123].

miaru tego procesu. Katecheza bowiem buduje, «tworzy» Kościół, i to z różnych motywów: ponieważ jest miejscem wychowania i «do wiadczenia» Kościoła; jest czynnikiem odnowy Kościoła; pozostaje w służbie Kościoła, który winien przedstawia przekonywający program życia i rozwoju wiary.

- Katecheza jest *wychowaniem do rozumienia istoty Kościoła*. Dojrzałe rozumienie i do wiadczenie «sensus Ecclesiae» wchodzi, jak widzieliśmy, do tworzenia modelu chrześcijanina, który winien być promowany w katechezie. Wychowywanie do przynależności i to samo życie z Kościołem, zarówno emocjonalnej, jak i faktycznej, jest dzisiaj bardzo nagłym zadaniem, szczególnie w kontekście ogólnego kryzysu poczucia przynależności oraz kryzysu instytucji.

- Katecheza jest *miejscem do wiadczenia Kościoła*⁷. Katecheza nie tylko realizuje się w Kościele i mówi o Kościele, ale sama w sobie jest do wiadczeniem Kościoła, pozytywnym lub negatywnym, zależnie od jej jakości. Dlatego jest bardzo ważne, aby katecheza umoliwiła *pozytywne do wiadczenie Kościoła*, i aby było ono bezpośrednio oraz jasno wydobywające jego walor wychowawczy, właściwy zresztą każdemu do wiadczenia.

- Katecheza powinna być *czynnikiem odnowy Kościoła*. Uczestnicząc na swój sposób w funkcji prorockiej i krytycznej słowa Bożego, rozwija ona w relacji do Kościoła misję odnowy i jest *bodźcem dla jego ustawicznego oczyszczania się i reformowania*. Istnieje dzisiaj wiadomo o roli katechezy w budowaniu całej wspólnoty eklezjalnej, a także o jej *krytycznej* funkcji wewnątrz Kościoła⁸.

- Katecheza powinna tworzyć *przekonywający obraz* Kościoła. W wymiarze «idealnym» katecheza winna zakładać i ukazywać «zachęcać» do przyjęcia obrazu Kościoła, który ukazanie się najbardziej jako taki wówczas, gdy Kościół będzie w stanie odnawiać się. Ważne jest to zwłaszcza dzisiaj w pracy z młodzieżą i dorosłymi, w której winno się dążyć do ożywienia postawy wierności nie tylko Kościołowi *przeszłości*, i *teraźniejszości*, ale również *Kościółowi przyszłości*, tzn. takiemu programowi Kościoła, w którym wyraźnie można odczytać prawdę, a jest on wezwany i kierowany przez Ducha wi tego.

3. KATECHEZA A NOWE PERSPEKTYWY EKLEZJOLOGII

Dla pogłębienia wymiaru eklezjalnego katechezy bardzo istotne jest uwzględnienie *przeformy w eklezjologii*, jaki dokonał się pod wpływem Soboru

⁷ Zob. Hiszpania CC 253.

⁸ Życie w Kościele, do jakiego powinna prowadzić katecheza, rozumiemy nie jako zwykłą adaptację do obecnej sytuacji Kościoła. Nie tylko poszczególni chrześcijanie potrzebują pewnej przestrzeni wolności dla osobistego rozwoju, ale również dla Kościoła ma ogromne znaczenie fakt, że ci, którzy do niego należą, czy chcą należeć, mają do niego wnoszą własne zdolności i własne pomysły, Katecheza powinna pomagać poszczegól-

Watyka skiego II i nowych tendencji, które w tym zakresie pojawiły si e w ostatnich dziesi cioleciach. To wszystko ma bowiem istotny wpływ na koncepcje i modele działalno ci katechetycznej.

3.1. Rozwój eklezjologii soborowej

Sobór Watykański II jest przełomowym wydarzeniem w rozwoju eklezjologii. Jakkolwiek w jego dokumentach współistnieją elementy różnych tendencji teologicznych⁹, to jednak stanowi on istotny zwrot w odnowie eklezjologii, czego dowodem jest głównie przejście od pojęcia Kościoła instytucjonalnego i jurydycznego do eklezjologii ukazującej Kościół w jego funkcji tworzenia wspólnoty i służby wobec świata. W tym miejscu krótko wskażemy na jego najbardziej charakterystyczne aspekty.

3.1.1. MODEL EKLEZJOLOGICZNY O PRZEWADZE INSTYTUCJONALNEJ I JURYDYCZNEJ

Jest to model uważany za «przedsoborowy» (nawet jeżeli w znacznej mierze funkcjonuje on do dziś). Nazywamy go także «piramidalnym», «hierarchicznym»¹⁰, «społeczno-jurydycznym»¹¹. W tej koncepcji Kościół przedstawia się jako «społeczność doskonała» (*societas perfecta*), z wewnętrzną siłą wiadomości *eklezjocentryczną* i z przewagą aspektów jurydycznych i instytucjonalnych. Gdy chodzi o podstawową strukturę posługi prorockiej, to model ten można przedstawić w następujący sposób:

nym wierzącym. by okrywali, na nowo Kościół. w sposób sobie właściwy, kładąc nowe akcenty i przedkładając na własne życie to wszystko, co dotyczy życia Kościoła. Zob. Niemcy KWK, A.3.5; Puebla 1995.

⁹ Zob. A. ACERBI *Due ecclesie. Ecclesia giuridica ed ecclesia di comunione ne/l'a "Lumen Gentium"*, Bologna, Dehoniane 1975. Oczywiście, z teologicznego punktu widzenia, pozostaje do wyjaśnienia wiele punktów doktryny soborowej, bowiem mówi się o «pomieszczeniu w eklezjologii» i «atrofii doktrynalnej». Zob. A. ANTON *Ecclesia postconciliare: speranze, risu/tati e prospettive*. w: *Vaticano II: bilancio e prospettive venticinque anni dopo (1962-1987)*, t. 1, red. R. LATOURNELLE, Cittadella, Assisi 1987, s. 363-364.

¹⁰ Zob. Y. CONGAR *Ministeri e comunione ecclesiale*, Dehoniane, Bologna 1973, s. 12.

¹¹ Zob. A. ANTON *Ecclesia ...* s. 368.

- W powyższym modelu Kościół pojawia się jako podzielony na dwa sektory, wyrażone *odrębnie i nierównie*: hierarchia i lud, pasterze i trzoda, duchowieństwo i wieccy, Kościół *nauczający* i *nauczany*. Hierarchia jest w nim czynnikiem aktywnym i odpowiedzialnym, lud pasywnym odbiorcą, jak to niegdy wyraził w. Pius X:

«Społeczność [Kościół] jest więc ze swej natury i mocy "nierówna"; obejmuje bowiem dwa kategorie osób: pasterzy i trzodę, tj. tych, którzy mieszczą się na różnych stopniach hierarchii oraz tych, którzy tworzą tłum wiernych. Te dwa porządki różni się tak bardzo między sobą, że tylko hierarchia ma prawo i zdolność do kierowania członkami ku wyznaczonemu celowi. Cała społeczność wiernych nie ma innego prawa, jak tylko to, by pozwolić się prowadzić i posłuszenie i za swoimi pasterzami»¹².

- Gdy chodzi o przekaz słowa Bożego, dominuje w powyższym modelu ujęcie wertykalne: *Chrystus Założyciel ⇒ objawiony depozyt wiary ⇒ papież ⇒ biskupi ⇒ kapłani ⇒ lud chrześcijański*. Wynika z niego, że słowo wypływa z podstawowego źródła, którym jest Chrystus, następnie przekazywane jest ono pasterzom Kościoła, poprzez których - zgodnie z zastrzeżeniami porządku - dochodzi do tłumy wiernych.

- Rola wieckich pojawia się jako wyrażona podporządkowana. Słowo uważane na ogół za *przedmiot* troski pasterskiej i nauczania pasterskiego, chociaż bywa, że czasami są dopuszczani do współpracy, jednakże najczęściej o charakterze czysto wykonawczym.

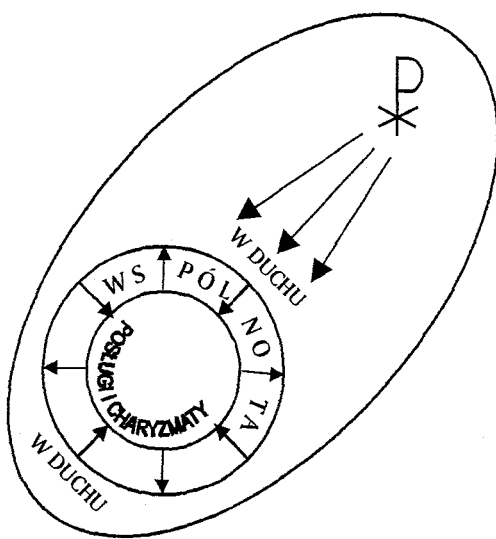
- W powyższym modelu wyrażone zrelatywizowanie jest rola *charyzmatów* i *posług* ludzi wieckich. W posłudze słowa dominuje styl «monopolu hierarchicznego»: nie uznaje się form «szczególnego profetyzmu», a rola teologów czy ciów jest wchłonięta przez hierarchię, czy ciowo zepchnięta na margines.

3.1.2. ROZWÓJ SOBOROWY: EKLEZJOLOGIA «KOMUNII». I «SŁUŻBY»

Nowości eklezjologii Soboru jest jej skupienie się wokół kategorii *koinonia* (komunia) i *diakonia* (służba wiary), w sensie misyjnym i ekumenicznym¹³. Przypomnijmy jej najważniejsze cechy charakterystyczne.

¹² Encyklika *Vehementer nos* (11.2.1906), "Acta Sanctae Sedis" 39(1906) n. 8-9; zob. Y. CONGAR, *La situazione ecclesiologicala al tempo dell'Eccliam Suam*, "II Regno-Documenti" 26 (1981) n. 5, s. 172.

¹³ Zob. L. SATORI, *Chiesa*, w: *Nuovo Dizionario di Teologia*, red. G. BARBAGLIO - S. DIANICH, Paoline, Alba 1977, s. 127.

- Ko ciół jawi si jako *koinonia, komunia, wspólnota braterska*:

«Niew tpliwie kluczowym poj ciem w interpretacji eklezjalnej Soboru Watyka - skiego II, które streszcza najlepiej rezultaty obecne w doktrynie eklezjologicznej i w odnowie Ko ciola, jest poj cie «komunii». Skupienie uwagi w eklezjologii na poj cie «koinonia» jest by mo e najbardziej innowacyjnym wkładem Soboru w eklezjologii posoborow i w v ycie Ko ciola»¹⁴.

Sobór stawiaj c w centrum eklezjologii temat «ludu Bo ego» i przeciwstawiaj c go uj ciom Ko ciola w kategoriach hierarchicznych (zob. KK rozdz. 2), podkre lił *podstawow równo i braterstwo* wszystkich członków Ko ciola w tym, co si tyczy *godno ci i wspólnego wszystkim wiernym dziafania na rzecz budowania Ciafa Chrystusa* (KK 32)¹⁵.

- Eklezjologia soborowa potwierdziła wspólny udział całego ludu Bo ego, o ywanego przez Ducha, w *misji prorockiej Chrystusa* (KK 35). Schemat piramidalny został w ten sposób zast piony uogólnionym obrazem owalnym, który podkre la o ywiaj c obecno Chrystusa, przez Ducha wi tego, w całej wspólnotie Ko ciola, według schematu: *Chrystus - Duch → wspólnota eklezjalna → posfugi i charyzmaty*¹⁶.

- Cały Ko ciół, w swojej ró norodno ci c *posfug i charyzmatów*, jest *sfu ebny*. W tej nowej wizji, bieguny «hierarchia - wierni», «duchowie stwo. - la

¹⁴ Zob. A. ANTON *Ecclesiologia ...* s. 369.

¹⁵ M. Dujarier odkrył tradycyjn i pierwotn warto chrze cija skiego poj cia "fraternitas" na okre lenie Ko ciola: M. DUJARIER *Eglise-Fraternité. 1: Les origines de l'expression "adelphotesfraternitas" allx trois premiers siecles dll christianisme*. Cerf, Paris 1991.

¹⁶ Zob. Y. CONGAR *Ministeri e ...* s. 19.

ikat}}, «Kościół naucza cię - Kościół naucza cię», jako niezbyt doddadnie 17, za-
 st piono schematem «wspólnota - posługi i charyzmaty», bardziej wiernym
 rzeczywistości eklezjalnej, która ze swej natury jest ukierunkowana na dy-
 namiczny rozwój. Posługi hierarchiczne, zawsze konieczne, są postrzegane
 teraz w organicznym związku z całym bogactwem posług wewnątrz
 wspólnoty. Kościół, który *cały jest posługujący*. Odkryto również i na nowo
 doceniono charyzmaty (zob. KK 12). Choć pojęcie charyzmatu niesie ze
 sobą różne znaczenia¹⁸, to jednak z istoty wskazuje ono na różne *dary Du-*
cha w służe i budowaniu Kościoła.

- Otwarcie na *ekumenizm*: również i w tym wymiarze Sobór Watykański II
 okazał się przełomowy, czego szczególny wyraz znajdujemy w dekrecie o
 ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, a później w kolejnych oficjalnych doku-
 mentach nauczania papieskiego i Sekretariatu do spraw Jedności Chrześcija-
 nów 19. Zawierają one konkretne wskazania dla Kościoła, aby tworzył on
 nowy klimat zbliżenia i pozostawał w służbie jedności chrześcijańskiej²⁰.

- Odkrycie na nowo *Kościółu partykularnego*, który nie sprowadza się - jak
 stwierdził Sobór Watykański II - do części lub «prowincji» (<<diecezji>> wiel-
 kiej instytucji kościelnej, a biskup nie jest tylko funkcjonariuszem czy za-
 stępcą papieża (zob. KK 27): cały Kościół Chrystusowy jest przede wszyst-
 kim misterium *jest [on] prawdziwie obecny we wszystkich prawowitych miejscow-*
ych zgromadzeniach wiernych, które o ile trwają przy swoich pasterzach, nazywa-
ne są w Nowym Testamencie Kościołem (KK 26). Cały Kościół, jeden, wi-
 katolicki, apostołowski, wciela się i wyraża w różnych wspólnotach lokalnych
 (zob. KK 25), staje się widzialny w czasie i przestrzeni. Możliwa na powie-
 dzie, że Kościół partykularny jest w jakiś sposób «pełnym Kościołem», chociaż
 nie jest «całym Kościołem»²¹.

- *Kościół «diakonijny»*, w służbie wiata. Wspólnota eklezjalna nie jest celem
 dla siebie samej i nie jest skoncentrowana na sobie. Jako «uniwersalny sakra-
 ment zbawienia», Kościół działa na rzecz rozwoju wielkiego zamysłu Bo-
 ego, którym jest Królestwo Boże, całkowicie skierowane na służbę wiata.
 Służba ta jest wyrazem zbawczej miłości Boga, która zmierza do przekształ-
 cenia tego wiata w rodzinę Bożą. Kościół postrzega więc swoje funkcje i
 posługi w optyce danej rzeczywistości historycznej, w odniesieniu do kon-

¹⁷ Zob. H. LEGRAND, *misteri nella Chiesa*, "Catechesi" 45(1976) s. 18-20; B. FORTE, *Laicato e laicità*, Marietti, Genova 1986, s. 82.

¹⁸ Na temat charyzmatów, zob. L. SARTORI, *Carismi*, w: *Nuovo Dizionario di Teologia*, s. 79-98; A. VANHOYE, *Il problema biblico dei "carismi" dopo il Vaticano II*, w: *Vaticano II: bilancio...* t. 1, s. 389-413.

¹⁹ Zob. UUS; *Enchiridion Oecumenicum. Documenti del dialogo teologico interconfessionale*, t. 4, Dehoniane, Bologna 1986-1996.

²⁰ Całość wizji eklezjologii w aspekcie ekumenicznym przedstawia G. CERETI, *Per un'ecologia ecumenica*, Dehoniane, Bologna 1996.

²¹ Zob. L. BaFF, *Ecclesiaogenesi. Le comunità di base reinventano la Chiesa*, Baula, Roma 1978, s. 38.

kretnego wiata i do konkretnych ludzi, którym musi głosi zbawienie. Równie *postuga stowa* nabiera w tej perspektywie szczególnych akcentów, stając w centrum zadania ewangelizacji i wiadectwa, służyć zbawieniu człowieka.

3.2. Rozwój eklezjologii posoborowej

Obszar refleksji eklezjologicznej jest wciąż otwarty, niejako ciągle w ruchu, poszukując dla siebie nowych perspektyw, i dróg rozwoju. Wiele z podstawowych dla życia Kościoła zagadnień potrzebuje jeszcze wyjaśnienia i pogłębienia (kolegialność episkopatu, posługa papieska, rola ludzi wiekowych, uznanie roli kobiety, relacja Kościół - świat itp.). Nowa eklezjologia, inspirowana nauczaniem Soboru Watykańskiego II, wciąż szuka potwierdzenia różnych swoich aspektów, a nawet musi się zmierzyć z pojawiającymi się względnie wyzwaniami²². Nie brakuje w niej wartości i twórczych wskazówek dla przyszłości katechezy.

3.2.1. PRAGNIENIE WSPÓLNOTY (KOINONIA)

Ponowne odkrycie i postawienie w centrum *koinonii*, będącej sercem Kościoła, nabiera wyraźnych rysów w rozwijającym się szerokim ruchu wspólnotowym, który ogarnia całą strukturę Kościoła. Jeśli dzisiaj Kościół jest nadal bardziej postrzegany jako «społeczność», a nie jako «wspólnota», to jednak podejmowane są liczne próby i wyrażane głębokie nadzieje, aby zrealizowana na wszystkich jego płaszczyznach ideał prawdziwego «Kościoła-wspólnoty».

Schemat graficzny, który przedstawimy poniżej, streszcza te wszystkie tendencje i dążenia.

- Na płaszczyźnie ekumenicznej i uniwersalnej

Na płaszczyźnie uniwersalnej zauważa się zbicie na dwóch ruchów: dążenie różnych wyznań chrześcijańskich do jedności (ruch *ekumeniczny*) oraz postępująca decentralizacja wewnątrz Kościoła katolickiego (promocja *Kościółów lokalnych*).

Szukanie komunii na polu *ekumenicznym* przynosi w ostatnich dziesięcioleciach owoce, chociaż są jeszcze widoczne pewne wahania: równoczesne kroki w przód i w tył. Należy jednak podkreślić podejmowanie wielu wspólnych inicjatyw, refleksji, wypracowanie dokumentów w ramach Komisji Mieszanych między różnymi Kościołami, a także spotkania międzyreligijnych, wspólnych celebracji itp. Przewidywanych zostało wiele przesądów i postaw nieufności²³.

²² Zob. G. CERETI, *Per un'ecclesiologia ...*; A. ANTON, *Ecclesiologia...*

²³ Zob. J. BOSCH NAVARRO, *Ecumenismoycatequesis*, W: Nuevo Dic. Cat., s. 718.

AKTUALNA SYTUACJA: Koinonia kościelna w wymiarze INSTYTUCJONALNYM I FUNKCJONALNYM («społeczno »)	PERSPEKTYWY ODNOWY: Wspólnota kościelna w wymiarze WSPÓLNOTOWYM I EWANGELIZACYJNYM («wspólnota» - przepowiadanie i wiadectwo)	
1. Poziom UNIWERSALNY Kościoły i wyznania chrześcijańskie Kościół katolicki	Struktury WSPÓLNOTOWE W kierunku JEDNOŚCI KOŚCIOŁÓW	Wartości KOMUNII Ekumenizm: "Ut unum sint" Przewycięcenie centralizmu (ekleziologia komunii)
2. Poziom REGIONALNY Regiony i prowincje kościelne Patriarchaty Konferencje biskupów Regiony duszpasterskie	W kierunku inkulturowanych form KOŚCIOŁÓW LOKALNYCH (Patriarchaty)	Kolegialno Współodpowiedzialno Inkulturacja Katolicko
3. Poziom PARTYKULARNY Diecezje Dekanaty, prefektury, wikariaty itp. Parafie	W kierunku KOŚCIOŁÓW PARTYKULARNYCH W kierunku WSPÓLNOT LOKALNYCH («wspólnota wspólnot»)	Ekleziologia komunii i posług Posługi i charyzmaty jedno w wielu
4. Poziom KOŚCIELNYCH FUNDAMENTÓW Grupy, stowarzyszenia, ruchy Wspólnoty podstawowe	W kierunku WSPÓLNOT i GRUP PODSTAWOWYCH	Wspólnoty na miar człowieka Uczestnictwo, wolno, Spontaniczno, przyćmienie Ewangelizacja, wiadectwo.

Właśnie na płaszczyźnie ekleziologicznej ekumenizm stawia najbardziej istotne pytania odnośnie do jedności Kościoła²⁴. W obszarze tym otwierają się dziś nowe perspektywy, które niosą bogactwo propozycji, właśnie dziś odkryciu *komunii* jako jej odnowy *ekleziologii wspólnoty*:

«Pojęcie "koinonia" (komunia) stało się podstawą ożywienia w dochodzeniu do wspólnej koncepcji Kościoła, jego natury oraz jego widzialnej jedności (...). Poj-

²⁴ Zob. G. CERETI, *Per un'ecclésiologia ...*, s.13.

cie to, znane ju wcze niej, dzisiaj zostało na nowo odkryte w ruchu ekumenicznym i jest ono podstawowe dla zrozumienia natury i zada Kościoła»²⁵.

«Pojcie "koinonia" pozwala chrześcijanom oddalonym i uzna, e oni równie w istotny sposób nale do wspólnoty, mającej udział w życiu i miłości Boga, Ojca, Syna i Ducha Świętego. Droga jedno ci uczyni tak komunię coraz bardziej widoczną»²⁶.

W tym tak e stało si pojęcie *rónorodności pojedynczej*, szczególnie drogie protestantom. Zakłada si w niej akceptację przez wszystkich wyznaniowej to samo ci rónych Kościołów, z jednoczesnym pragnieniem przezwyciężenia aktualnego stanu izolacji, jak równie otwierania si na inne wspólnoty, aby w ten sposób osiągnąć pełną komunię²⁷.

Wewnątrz Kościoła katolickiego dążenie do komunii ma na celu przezwyciężenie centralizmu rzymskiego i realizację Kościoła jako «*communio ecclesiarum*»²⁸. W relacji pomiędzy Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi, nie wolnej od napięć, dążą si do wiarygodnej realizacji ekumenologii komunii, aby Kościół, w swojej szerokiej perspektywie katolickiej i ekumenicznej, przedstawiał si naprawdę jako *komunia Kościołów partykularnych w jedno ci wiary i miłości*²⁹.

- Na płaszczyźnie regionalnej i narodowej

W aktualnym obrazie Kościoła istnieją struktury ponaddiecezjalne (patriarchaty, regiony, prowincje kościelne itp.), które powinny stawa si prawdziwymi *Kościołami lokalnymi*, wychodząc tym samym poza aktualne struktury scentralizowane. Te Kościoły lokalne, które powinny podjąć na nowo tradycję «patriarchatów»³⁰, powinny stawa si Kościołem wielonym w rónych kontekstach etniczno-kulturowych poprzez skuteczną *inkulturację* do wiarygodnej chrześcijańskiej we wszystkich ich aspektach (teologii, liturgii, dyscypliny kościelnej, praktyki kościelnej, instytucji o charakterze służebnym itp.).

- Na płaszczyźnie lokalnej (diecezjalnej)

Gdy chodzi o diecezję i funkcjonującą w niej organizację ponadparafialną (prefektury, dekanaty, wikariaty itp.), najbardziej pilnym zadaniem jest rze-

²⁵ CEC-FEDEE COSTITUZIONE, *natura e lo scopo della Chiesa*, "Il Regno-Dokumenti". 44 (1999) n. 9, 5.48.

²⁶ Tam e, s. 322.

²⁷ Zob. J. BOSCH, *NAVARRA, Ecumenismo y catequesis*, w: Nuevo Dic., Cat., s. 720.

²⁸ Zob. A. ANTONI, *Eccelesiology* ..., s. 288.

²⁹ Zob. Y. CONGAR, *Christianisme comme foi et comme culture*, w: *Evangelizzazione e culture*, Pontificia Università Urbaniana, Roma 1976, s. 83-103. Zob. interesujące perspektywy ekumeniczne u H. FRIES - K. RAHNER, *Unione delle Chiese - possibilità reale*, Morcellina, Brescia 1986, i u J.-M. R. TILLARD, *Église d'Égises. L'ecclésiologie de communion*, Cerf, Paris 1987.

³⁰ Zob. M. SOTOMAYOR, *Iglesias en comunión presidida por el obispo de Roma. Consideraciones históricas sobre los antiguos patriarcas y los actuales conferencias episcopales*, "Proyección" IGrenada 24(1977), s. 115-124.

czywiste uaktywnienie zró nicowanej i zarazem bogatej jej to samo ci jako *Ko ciofa partykularnego*. Diecezja bowiem, jak to ju powiedziano, nie mo e by rozumiana jako tylko cz czy «prowincja» (<<diecezja>>) Ko cioła powszechnego, gdy jest «całym Ko ciołem», yj cym w okre lonym miejscu. W tej perspektywie nale ałoby wyra a nadziei, by «diecezje» stawały si prawdziwymi «Ko ciołami», znaczcymi i skutecznymi w działalnoci pastoralnej, uobecniaj c tym samym t eklezjologi komunii, której pragn ł Sobór.

- Na płaszczy nie parafialnej

Równie wspólnoty lokalne, którym przewodnicz prezbiterzy, s uciele nieniem jedyne go Ko cioła Bo ego (zob. KK28), st d powinny w pełni y do wiadczeniem eklezjalnym tak, aby mogły by nazywane *tym imieniem*, którym jeden i cacy Lud Bo y jest oznaczony, to znaczy imieniem *Ko cioła Bo ego* (KK28). Parafia jest dzisiaj przedmiotem nowych, gł bokich przemyle, w których poszukuje si takich warto ci komunii, jak uczestnictwo, współod powiedzialno, jedno w ró norodnoci itp. St d rodzi si pragnienie, aby parafie stawały si prawdziwymi «wspólnotami». Co wi cej, poniewa w parafii rodzi si liczne grupy i małe wspólnoty, winna by ona dzisiaj nazywana *wspólnot wspólnot* (zob. DOK 258; CAL 188).

- Na podstawowej płaszczy nie ko cielnej: małe wspólnoty

W «fundamentaln(m)» wymiarze tkanki Ko cioła odnotowuje si dzisiaj ró norodne próby tworzenia nowych form wspólnot, zwłaszcza małych, zrodzonych z pragnienia do wiadczenia chrze cija stwa. rozumianego w kategoriach autentycznej komunii. Powstaj one prawie wsz dzie w ró norakich formach i pod ró nymi nazwami. Naley wita je z rado ci jako znaki czasu i owoce Ducha wi tego (zob. EN 58, DOK 263). Liczne Ko cioły lokalne uczyniły ju te małe wspólnoty przedmiotem swojej troski pastoralnej, równie na płaszczy nie uniwersalnej została uznana ich warto eklezjalna. S one terenem bardzo płodnym dla odnowy katechezy³¹.

3.2.2. KO CIÓŁ W SŁU BIE WIATU

Zwrócenie si Ko cioła ku słu eniu wiatu, zgodnie z eklezjologi Soboru, jest najbardziej widoczne w Konstytucji duszpasterskiej o Ko ciecie w wiecie współczesnym *Caudium et spes*. W posoborowej refleksji kwestia ta zaowocowała jeszcze wi kszym pogł bieniem, przede wszystkim w Ko ciołach bardziej zaangażowanych w promocj osoby ludzkiej i w walk z bied 32. W ten sposób ukształtował si, i nadal jeszcze dojrzewa, model «Ko-

³¹ Na ich temat powiemy wi cej w rozdziale VIII, który traktuje o katechezie wspólnotowej i katechezie w grupach.

³² Gdy chodzi o pogł bion wizj tego kierunku eklezjologii, zob. L. A. GALLO *Una Chiesa al servizio degli uomini*, Elledici, Leumann (Torino) 1987.

ciota-słu by», w którym podkreśla się *ponad-eklezyjalny* charakter praktyki kościelnej, a także odkrywa nowe treści i potrzeby w obszarze chrześcijańskiej diakonii³.

3.3. Nowe perspektywy katechezy

Wszystkie te linie rozwoju myśli i praktyki eklezjologicznej poglądy za sobą widoczne przemiany w pojmowaniu i sposobie realizacji katechezy, gdy jej odnowa łączy się z uwypukleniem odnowionego, przystosowanego i wiarygodnego modelu Kościoła.

3.3.1. KATECHEZA W RAMACH MODELU EKLEZJOLOGII O PRZEWAJAJĄCYCH RYSACH INSTYTUCJONALNYCH I JURYDYCZNYCH

W tym modelu ujawnia się styl duszpasterski o bardzo silnym charakterze wewnątrzkościelnym i klerykalnym, po którym trudno spodziewać się gwarancji powodzenia podejmowanych celów i zadań (zob. rozdz. II). Model ten niesie ponadto obraz i doświadczenie Kościoła nierzadko bardzo negatywne, rozczarowujące, które się ródłem oziębłości i oddalenia wielu, szczególnie młodych³⁴. Niestety, jest to wizja jeszcze dzisiaj szeroko rozpowszechniona i fakt ten skutecznie blokuje odnowę duszpasterstwa i katechezy.

Katecheza w tym modelu eklezjologicznym przyjmuje klasyczny wzór «trydencki»: rozumiana jest przede wszystkim jako *nauczanie doktrynalne*, realizowane we wszystkich swoich elementach (programy, treści, podmioty, metody itp.) w sposób odgórny i wyliczony przez hierarchię. Udział wieckich katechetów jest wyraźnie *pomocniczy*: uzupełniają oni braki w szeregach kapłańskich i spełniają podporządkowaną rolę duchowieństwu, rodzaj współpracy. Praktyka katechetyczna jawi się często jako podporządkowana zasadom jednolitości i nienaruszalności treści i metod, realizowana jest też w stylu paternalistycznym, mało wyczulonym na wartości pluralizmu i potrzeb kreatywności. Katecheza wypełnia więc rolę zachowawczą, mającą na celu utrwalenie tradycyjnego porządku. Ów styl i system katechetyczny jest obecnie, jak ukazywaliśmy wyżej, w stanie dobowego kryzysu (rozdz. I).

3.3.2. W NOWEJ PERSPEKTYWIE EKLEZJOLOGICZNEJ

W odnowionym Kościele (model komunii i służy) katecheza stanowi przede wszystkim *postępowanie głoszenia słowa Bożego* dla wzrostu w wierze, która jest podejmowana współodpowiedzialnie przez całą wspólnotę chrześcijańską, a także zróbnowana według różnorodności *postępowania i charyzmatów*:

³³ Odsyłamy do rozdziału VII, gdzie szerzej omówiono te perspektywy...

³⁴ Zob. L. GALLA. *Il senso della Chiesa, w: L'esperienza religiosa dei giovani.* t. 2-3: *Approfondimenti*, Elledici, Leumann (Torino) 1996, s. 120.

«Katecheza jest zadaniem o yciowym znaczeniu dla całego Kościoła. Dotyczy naprawdę wszystkich wiernych, ka dego zgodnie z jego warunkami yciowymi i szczególnymi darami czy charyzmatami. Wszyscy chrześcijanie, na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania, są powołani do głoszenia Ewangelii i do troszczenia się o wiarę braci w Chrystusie, zwłaszcza dzieci i młodzie»³⁵.

Z powyższego ujęcia wypływa również *organiczna i pluralistyczna* koncepcja katechezy, której nie można doprowadzić do ujednoczonego modelu. Stać się ona może jedynie *źródłem* (DOK 219), wypełnianym w różnorodnych i właściwych jej formach, zgodnie z różnorodnymi posługami i charyzmatami: katecheza pasterska, zakonna, rodziców, katechetów wieckich, grup i stowarzyszeń itp. Każda forma ma swój specyficzny i swój fundament charyzmatyczno-sakramentalny, i jako taka zasługuje na uznanie i docenienie w Kościele. W ten sposób w *wielu charyzmatów* *stosowanych w Kościele* zostają odkryte i dowartościowane specyficzne możliwości wspólnoty. Czerpiemy z przykładu Kościołów apostoelskich, które świadczą o wielkim bogactwie *form głoszenia słowa* (głoszenie, apologia, nauczanie, zachęta, wprowadzenie, katecheza, doktryna) i *posług słowa* (w drowni misjonarze, apostołowie, prorocy, nauczyciele, diakoni itp.), zostają dziś na nowo odkryte i docenione charyzmaty i posługi ludu Bożego, które służą ewangelizacji i odnowie Kościoła. Dlatego trzeba nadal w tym duchu działać na rzecz przezwyciężenia jednostronnie kładzionych akcentów, które utrwaliły się na przestrzeni wieków³⁶.

W tej perspektywie katecheza nie może służyć zachowaniu *status quo*, czyli jedynie podtrzymywaniu czy zachowywaniu obecnego obrazu Kościoła i tradycyjnej praktyki duszpasterskiej. Musi ona wypełniać funkcję odnawiającą, prowadząc Kościół ku nowym jego horyzontom i nowemu ewangelizacyjnemu stylowi duszpasterstwa. *Nowa katecheza w nowym, odnowionym Kościele*: tak może być ujęta katechetyczna wartość nowych tendencji ekklezjologicznych i ekklezjalnych. Teraz bardziej szczegółowo przyjrzymy się niektórym aspektom tej koncepcji.

4. KATECHEZA DZIĘŁEM KOŚCIOŁA («KOŚCIÓŁ TWORZY KATECHEZĘ»)

W bogatym świecie Kościoła-komunii katecheza zyskuje właściwe odniesienia do różnych miejsc i podmiotów ekklezjalnych.

4.1. Ekklezjalne miejsca katechezy

Wiele jest miejsc, w których realizuje się doświadczenie Kościoła, i wszystkie one jednocześnie są w pewien sposób miejscami katechezy. Jednak z

³⁵ Orędzie Synodu '77, n. 12; zob. Puebla 993 i 27; Niemcy KWK A 4; DOK 219.

³⁶ Zob. B. VAN LEEUWEN *La partecipazione comune dei popoli di Dio all'ufficio profetico di Cristo*, w: *La Chiesa dei Vaticano II*, red. G. BARAUNA, Vallecchi, Florencja 1965, s. 465-490; G. BARBAGLIO in., *La predicazione dei laici. Comunicazione della fede e nuovi ministeri della parola*, Queriniana, Brescia 1978; "Concilium" 21 (1985) n. 4 («l'autorità dottrinale dei fedeli»).